

بررسی اثرات فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران

دکتر کامبیز کامکاری*

فیروز کیومرثی**

شهره شکرزاده***

چکیده: در این تحقیق به بررسی اثرات فشار آورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های شهر تهران و حومه آن پرداخته شده و سوال‌های اصلی تحقیق بدین شرح مطرح گردید که آیا فشارآورهای تحصیلی پایین تر از حد متوسط است؟ آیا انگیزش تحصیلی دانشجویان پایین تر از حد متوسط است؟ و آیا فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی موثر است؟ با تأکید بر اینکه فشارآورهای تحصیلی به عنوان متغیر مستقل در سه حیطه آموزشی، محتوای دروس و اجرای برنامه‌های آموزشی و انگیزش تحصیلی به عنوان متغیر وابسته و متغیر جنسیت به عنوان متغیر تعدیل کننده عنوان گردید، ساختار پژوهش طراحی شده و از بین جامعه آماری دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران، تعداد 1600 نفر به عنوان نمونه با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای از یک دانشگاه دولتی، آزاد، پیام‌نور و علمی-کاربردی انتخاب شدند. در نهایت با استفاده از مدل‌های آماری t تک گروهی، رگرسیون، تحلیل واریانس یکطرفه و t دو گروه مستقل به تحلیل داده‌های تجربی بدست آمده از دو پرسشنامه معتبر فشارآورهای تحصیلی و انگیزش تحصیلی که بصورت میدانی جمع‌آوری شده بود، پرداخته شد. در نهایت مشخص شد با افزایش فشارآورهای تحصیلی، انگیزش تحصیلی کاهش می‌یابد و رابطه منفی معنی‌داری بین فشارآورهای آموزشی، محتوای دروس و اجرای برنامه‌های آموزشی با انگیزش تحصیلی وجود دارد. همچنین، میزان فشارآورهای تحصیلی بیشتر از حد متوسط ولی میزان انگیزش تحصیلی پایین تر از حد متوسط است. از این رو، پیشنهاد می‌شود که فشارآورهای تحصیلی کاهش یابد تا از این طریق بتوان شاهد افزایش انگیزش تحصیلی بود.

واژه‌های کلیدی: فشارآورها، فشارآورهای تحصیلی، انگیزش تحصیلی.

* عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر k.kamkari@g-mail.com

** عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر f_kiumarsi@yahoo.com

*** پژوهشگر و مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر sh.shokrzadeh@g-mail.com

مقدمه

امروزه نظام‌های آموزشی در تمامی کشورهای جهان از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار بوده و تلاش می‌شود تا در راستای ارتقای سطح کمی و کیفی آموزش عمومی و آموزش عالی اقدامات مطلوبی صورت گیرد. در این زمینه می‌توان به مقایسه ویژگی‌های افراد موفق و ناموفق در حیطه‌های پیشرفت تحصیلی پرداخته و اطلاعات گرانبهایی بدست آورد. بنابراین، در حیطه مدیریت آموزشی تلاش می‌شود تا از طریق تحقیقات مقایسه‌ای بتوان داده‌های سودمندی را برای برنامه‌ریزی‌های آتی بدست آورد (علاقه‌بند، 1378).

از جمله متغیرهایی که با انگیزش تحصیلی در ارتباط است، توجه به فشارآورهای تحصیلی دانشجویان می‌باشد. با توجه به اینکه در حیطه مباحث روان‌شناختی طیف وسیعی از متغیرها وجود دارد، در اکثر موارد به نظام انگیزشی و ارزشی پرداخته می‌شود. از متغیرهای مرتبط با نظام انگیزشی و انگیزش تحصیلی، می‌توان به انگیزش پیشرفت اشاره کرد (سیف، 1381).

انگیزش پیشرفت از جمله متغیرهای است که در ادبیات روان‌شناسی مطرح گردیده و امروزه جایگاه ویژه‌ای در روان‌شناسی تربیتی و برنامه‌ریزی درسی را به خود اختصاص داده است. انگیزش پیشرفت به تلاش فرد در نمایش حداکثر توانمندی، افزایش مهارت‌های فردی، مقابله با شکست در حیطه‌های تحصیلی و شغلی، بهره‌مندی هر چه بیشتر از نیروهای درونی و در نهایت استقامت و پشتکار برای پیشرفت در حیطه‌های متفاوت زندگی ملاحظه می‌شود (سیدمحمدی، 1379).

در مواقعی که به مقایسه فشارآورهای تحصیلی افراد موفق و ناموفق پرداخته می‌شود از اصطلاح موفقیت تحصیلی و افت تحصیلی استفاده می‌شود. افت تحصیلی، معرف افراد ناموفق و موفقیت تحصیلی معرف افراد موفق در حیطه‌های آموزشی است. امروزه تلاش می‌گردد تا انگیزش تحصیلی بعنوان یک پیوستار در نظر گرفته شود و برای شناسایی عوامل مؤثر بر آن تحقیقات مقایسه‌ای در بین پسران و دختران، فقیر و غنی، ورزشکار و غیرورزشکار صورت پذیرد تا از این طریق بتوان به شناسایی عوامل مؤثر در انگیزش تحصیلی دست یافت (جوادی، 1379).

بنابراین، فشار تحصیلی از جمله سازه‌هایی است که در انگیزش و هیجان و بخصوص انگیزش تحصیلی اهمیت خاصی را به خود اختصاص داده است و می‌تواند سلامت عمومی فرد را نیز متأثر کند. همچنان که با مرور مباحث کاربردی انگیزش و هیجان می‌توان به اثرات این رشته علمی در روان‌شناسی تربیتی و آموزشی توجه خاصی را مبذول نمود. امروزه دانش بنیادی انگیزش و هیجان

موجبات توسعه روان‌شناسی کاربردی را ایجاد کرده که از یک سو انگیزش با فشار تحصیلی و انگیزش با سلامت عمومی مرتبط است (لوپز¹، 2008).

در نهایت، مطرح می‌شود که ممکن است فشار تحصیلی به جنبه‌های کاربردی انگیزش تحصیلی معطوف باشد. در این تحقیق، که به اثرات فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانشجویان معطوف است به فشارآورهای تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران پرداخته و به تیندگی انگیزش تحصیلی با فشار تحصیلی تأکید می‌شود تا از این طریق بتوان راهکارهای مطلوبی را در ارتباط با روان‌شناسی آموزشی - تربیتی اتخاذ نموده و انگیزش تحصیلی را با کاهش فشارآورهای تحصیلی، افزایش داد.

ابهامات گوناگونی در زمینه اثرات فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی وجود دارد که این ابهامات جایگاه خاصی را در روان‌شناسی تربیتی به خود اختصاص داده است. از این رو، در حیطه روان‌شناسی تربیتی و آموزشی، پژوهش‌های فراوانی به شناسایی اثرات فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی و پیشرفت تحصیلی پرداخته شده که هنوز هم اطلاعات واضح و روشنی را ارائه نداده است، زیرا که متغیرهای فراوانی در انگیزش تحصیلی دخیل هستند (سارنی²، 2008). فقدان یافته‌های تجربی پیرامون اثرات سازه فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی و نقش متغیر جنسیت، به عنوان متغیر تعدیل‌کننده، تحت عنوان منبع مسأله شناخته می‌شود.

با توجه به اینکه ضعف اطلاعات در شناسایی اثرات فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی به عنوان منبع مسئله شناخته می‌شود، می‌توان به عوامل پیرامونی از قبیل عامل جنسیت اشاره نمود که تعامل این گونه متغیرها موجبات برپایی پژوهش حاضر را فراهم ساخته است. با وجود این، هنوز هم در شناسایی تأثیرات فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی با ابهامات فراوانی روبرو بوده، که تأثیرگذاری عامل جنسیت این گونه ابهامات را افزایش می‌دهد. با توجه به تحقیق اسدی (1379) مطرح می‌شود به طوری که، فشارآورهای تحصیلی می‌تواند انگیزش تحصیلی را کاهش داده و عوارض جسمانی و روانی فزاینده‌ای را فراهم سازد، در حالی که با توجه به تحقیق فراهانی (1376) و سیاه‌چهره (1378) مشخص گردیده است دانشجویان مذکر در مقایسه با دانشجویان مؤنث از انگیزش تحصیلی پایین‌تری برخوردارند، در حالی که انگیزش تحصیلی دانشجویان مذکر در مقایسه با انگیزش تحصیلی دانشجویان مؤنث بالاتر می‌باشد (منتصری، 1377).

در نهایت، مطرح می‌شود با توجه به اینکه در شناسایی وضعیت موجود در زمینه سازه فشارآورهای تحصیلی ابهامات گوناگونی وجود دارد، منبع مساله حاضر را می‌توان تحت عنوان خلأ نظری و یا فقدان داده‌های تجربی در نظر گرفت. از این رو، با تأکید بر مدل تلفیقی فشارآورهای تحصیلی که توسط وار طراحی شده است و از معتبرترین و شاخص‌ترین مدل‌های فشارآورهای تحصیلی محسوب می‌گردد، به بررسی وضعیت فشارآورهای تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران پرداخته می‌شود و به اثرات فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانشجویان اشاره نموده و سؤالات اصلی تحقیق را بدین صورت مطرح کرد:

- آیا فشارآورهای تحصیلی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد؟

- آیا انگیزش تحصیلی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد؟

- آیا فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی مؤثر است؟

همچنین سؤالات فرعی تحقیق نیز بدین شرح مطرح می‌شوند:

- آیا تفاوت معنی‌داری بین فشارآورهای تحصیلی دانشجویان مذکر و مؤنث وجود دارد؟

- آیا تفاوت معنی‌داری بین انگیزش تحصیلی دانشجویان مذکر و مؤنث وجود دارد؟

شایان ذکر است اجرای تحقیقات مرتبط با شناسایی فشارآورهای تحصیلی، به عنوان گامی مؤثر در حیطه انگیزش تحصیلی اولیه و ثانویه تلقی می‌شود که دست‌اندرکاران معاونت دانشجویی را در توسعه و نگهداری نیروی انسانی یاری می‌دهد. اینگونه اقدامات با استناد بر انگیزش تحصیلی، کاملاً کاربردی بوده و از اولویت‌های مراکز دانشجویی محسوب می‌گردد. در این رهگذر، تعیین فشارآورهای تحصیلی و دیگر ابعاد عاطفی، نقش تعیین‌کننده‌ای در یادگیری دانشجویان دارند.

این وضعیت در دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران از اهمیت زیادی برخوردار است؛ در این نظام آموزشی، عوامل روانی - اجتماعی تأثیرات چشمگیری را بر انگیزش تحصیلی دانشجویان ایجاد می‌کنند. در راستای این هدف، باید به دنبال شناسایی عوارض فشارآورهای تحصیلی بوده و مسیر اینگونه عوامل را در انگیزش تحصیلی دانشجویان ارزیابی نموده تا بتوان انگیزش تحصیلی را ارتقا بخشید. بنابراین، بررسی وضعیت فشارآورهای تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران می‌تواند انعکاس مناسبی از اثرات فشارآورهای متفاوت را در واحدهای آموزشی ارائه دهد و اطلاعات گرانمایی را برای مدیریت کاربردی فراهم سازد.

از این رو، شناسایی ارتباط بین انگیزش تحصیلی با فشارآورهای تحصیلی از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار بوده است، چون علاوه بر مرتفع‌سازی خلأ نظری می‌تواند بستر مناسبی را برای تدوین

نظریه فراهم سازد؛ زیرا که انگیزش تحصیلی به عنوان یکی از سازه های علوم تربیتی و توانمندی های فردی به عنوان یکی از سازه های روان شناختی، مباحث متفاوتی را به خود اختصاص داده اند و با برقراری پل ارتباطی بین دو سازه، می توان شاهد شکل گیری نظریه های چند نظامی یا چند رشته ای بود.

با توجه به هدف این تحقیق که به بسط نظریه و آزمون نظریه های مرتبط با فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی معطوف است، اهداف تحقیق به شرح زیر مطرح می شوند:

اهداف اصلی:

- شناسایی و برآورد فشارآورهای تحصیلی دانشجویان.
- شناسایی و برآورد انگیزش تحصیلی دانشجویان.
- شناسایی سهم و نقش فشارآورهای آموزشی بر انگیزش تحصیلی.
- شناسایی سهم و نقش فشارآورهای محتوای دروس بر انگیزش تحصیلی.
- شناسایی سهم و نقش فشارآورهای اجرای برنامه های آموزشی بر انگیزش تحصیلی.

اهداف فرعی:

- بررسی مقایسه ای فشارآورهای تحصیلی دانشجویان مذکر و مؤنث.
- بررسی مقایسه ای انگیزش تحصیلی دانشجویان مذکر و مؤنث.

روش

در این تحقیق که به بررسی اثرات فشارآورهای تحصیلی بر انگیزش تحصیلی دانشجویان معطوف است، از طرح تحقیق زمینه یابی¹ (پیمایشی) استفاده کرده که در حیطه تحقیقات توصیفی جای می گیرد. با توجه به اینکه در تحقیقات توصیفی هیچگونه متغیر مستقلی دستکاری نمی شود و فقط به بررسی ارتباط بین متغیرها پرداخته می شود، در این تحقیق نیز هیچگونه متغیر مستقلی از سوی پژوهشگر اعمال نشده و تنها به ارتباط بین متغیرهای فشارآورهای تحصیلی و انگیزش تحصیلی پرداخته می شود.

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه گیری

جامعه آماری تحقیق حاضر شامل تمامی دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران است. با توجه به اینکه دسترسی به تمامی اعضای جامعه مقدور نبوده و نمی‌توان فهرستی از تمامی اعضای جامعه تهیه کرد، بنابراین جامعه تحقیق حاضر در حیطه جوامع نامحدود¹ قرار می‌گیرد. با توجه به اینکه در تحقیق حاضر با جامعه نامحدود سروکار داشته و تعداد اعضای آن مشخص نمی‌باشد، همچنین نمی‌توان فهرست کاملی از اعضای جامعه را در اختیار داشت و با توجه به اینکه جامعه آماری تحقیق حاضر را تمامی دانشجویان دانشگاه استان تهران تشکیل می‌دهند، بنابراین به منظور برآورد حجم نمونه، بدین ترتیب اقدام گردید که به صورت تصادفی، یک دانشگاه دولتی، یک دانشگاه آزاد، یک دانشگاه پیام نور و یک دانشگاه جامع علمی - کاربردی، به عنوان واحدهای نمونه برداری مدنظر قرار گرفتند و تعداد 1600 نفر به عنوان حجم نمونه تحقیق ملاحظه گردیدند. در نهایت، مطرح می‌شود که تعداد 1600 نفر از نمونه‌های تحقیق (دانشجویان دانشگاه‌های استان تهران) به عنوان حجم نمونه مکفی در نظر گرفته شده‌اند که پژوهشگر با استفاده از طرح نمونه‌گیری طبقه‌ای و با مدنظر قرار دادن لایه‌های جنسیت، به انتخاب آنها پرداخته است.

ابزار پژوهش

با توجه به اینکه در موضوع تحقیق حاضر به دو متغیر فشارآورهای تحصیلی و انگیزش تحصیلی تأکید شده است، بنابراین با دو ابزار متفاوت سروکار داشته که به ترتیب از روایی و اعتبار مطلوبی برخوردار می‌باشند. بدین ترتیب که پرسشنامه فشارآورهای تحصیلی دارای ضریب اعتبار 0/87 و پرسشنامه انگیزش تحصیلی دارای ضریب اعتبار 0/84 گزارش شده است. جهت آزمون فرضیه‌های تحقیق، از مدل آماری رگرسیون چندمتغیری استفاده به عمل آمده و از این طریق به پیش‌بینی انگیزش تحصیلی از طریق فشارآورهای تحصیلی پرداخته گردید.

یافته‌ها

جدول 1: بررسی وضعیت خرده‌مقیاس «فشارآورهای آموزشی» در نمونه‌های تحقیق

شماره	سطوح	شاخص‌های گرایش مرکزی			شاخص‌های پراکندگی			شاخص‌های توزیع		
		نما	میان	میانگین	دامنه تغییرات	واریانس	انحراف معیار	خطای معیار	ضریب کجی	ضریب کشیدگی
فشارآورهای آموزشی	دانشگاه دولتی	32	31	30/79	20	16/93	4/11	0/20	0/23	-0/24
	دانشگاه آزاد	31	31	30/78	20	17/35	1/6	0/38	0/22	-0/20
	دانشگاه پیام نور	31	32	32/01	24	18/49	4/29	0/21	18/49	0/06
فشارآورهای محتوای دروس	دانشگاه جامع علمی-کاربردی	32	33	33/42	26	19/08	4/36	0/22	0/18	-0/01
	دانشگاه دولتی	32	31	31/81	30	37/79	6/14	0/30	0/45	0/26
	دانشگاه آزاد	31	31	31/80	30	36/71	6/05	0/55	0/46	0/37
فشارآورهای اجرای برنامه‌های آموزشی	دانشگاه پیام نور	35	33	32/91	27	28/12	5/30	0/26	28/12	-0/49
	دانشگاه جامع علمی-کاربردی	34	34	34/05	31	32/68	5/71	0/28	-0/05	0/08
	دانشگاه دولتی	32	32	31/87	27	35/23	5/93	0/29	-0/42	-0/24
فشارآورهای تحصیلی (کل)	دانشگاه آزاد	32	32	31/86	27	35/31	5/94	0/54	-0/44	-0/19
	دانشگاه پیام نور	27	30	30/56	30	29/88	5/46	0/27	29/88	0/71
	دانشگاه جامع علمی-کاربردی	36	34	33/53	33	31/81	5/64	0/28	-0/52	0/18
انگیزش تحصیلی	دانشگاه دولتی	98	93	94/55	65	201/12	14/18	0/72	0/31	-0/15
	دانشگاه آزاد	98	93	94/48	65	200/09	14/14	1/31	0/30	-0/08
	دانشگاه پیام نور	93	93	94/46	63	129/70	11/38	0/57	129/70	0/31
انگیزش تحصیلی	دانشگاه جامع علمی-کاربردی	112	101	101/10	65	166/32	12/89	0/65	-0/02	-0/46
	دانشگاه دولتی	65/50	65/50	59/58	97	798/58	28/25	1/41	-0/50	-0/07
	دانشگاه آزاد	65	65	57/71	97	827/52	28/76	1/43	-0/42	-0/22
انگیزش تحصیلی	دانشگاه پیام نور	65	65	57/75	97	821/78	28/66	1/43	-0/42	1/20
	دانشگاه جامع علمی-کاربردی	65	65	57/58	97	847/89	29/11	1/45	-0/41	-0/26

با توجه به اینکه تفاوت اندکی بین نما، میانه و میانگین وجود دارد و میزان ضریب کجی و کشیدگی کمتر از رقم 1 است، مطرح می‌شود که توزیع فوق، مفروضه نرمال بودن را داراست و می‌توان از میانگین به عنوان معرف‌ترین شاخص گرایش مرکزی در حیطه آمار پارامتریک استفاده کرد.

جدول 2: تک گروهی بررسی وضعیت موجود «فشارآورهای آموزشی» در نمونه‌های تحقیق

ردیف	گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	انحراف معیار	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
1	عدم برخورد انسانی و صمیمی مدیران و مسئولین آموزشی	3	3/53	1/23	17/41	بی‌نهایت	0/01
2	وجود محیط خشک، رسمی و بی‌عاطفه	3	3/50	1/22	16/59	بی‌نهایت	0/01
3	نامناسب بودن نور فضای آموزشی (کلاس)	3	3/40	1/20	13/26	بی‌نهایت	0/01
4	عدم ارزشگذاری به شخصیت افراد از سوی مسئولین آموزشی	3	3/36	1/32	10/95	بی‌نهایت	0/01
5	عدم تشویق، به منظور انجام فعالیت‌های آموزشی بیشتر	3	3/18	1/31	5/57	بی‌نهایت	0/01
6	عدم وجود زمینه‌هایی جهت شور و تبادل نظر	3	3/11	1/14	4/15	بی‌نهایت	0/01
7	نامناسب بودن فضای آموزشی از لحاظ سرو صدا	3	3/04	1/43	1/28	بی‌نهایت	-
8	کیفیت نامطلوب رستوران و مواد غذایی در واحد آموزشی مربوطه	3	2/97	1/33	-0/85	بی‌نهایت	-
9	نامطلوب بودن واحد دانشگاهی از لحاظ جغرافیایی	3	2/93	1/18	-2/07	بی‌نهایت	0/05
10	ناکافی بودن امکانات مورد نیاز آموزشی (نخته، گنج، وایت برد و...)	3	2/74	1/13	-8/94	بی‌نهایت	0/01
کل	فشارآورهای آموزشی	3	3/18	0/43	16/71	بی‌نهایت	0/01

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t بدست آمده، می توان مطرح نمود که تفاوت معنی داری در سطح $\alpha = 0/01$ در گویه های 1، 2، 3، 4، 5، 6، 9، 10 و فشارآورهای آموزشی (در کل) بین میانگین نظری با میانگین های تجربی وجود دارد. با توجه به اینکه در گویه های 1، 2، 3، 4، 5، 6 و فشارآورهای آموزشی (در کل) میانگین تجربی بالاتر از میانگین نظری می باشد، می توان مطرح نمود که از دیدگاه نمونه های تحقیق، میزان تأثیر فشارآورهای آموزشی در گویه های فوق، بالاتر از حد متوسط می باشد.

در حالیکه در گویه های 9 و 10 میانگین های تجربی پایین تر از میانگین نظری بوده، بنابراین می توان عنوان نمود که میزان فشارآورهای آموزشی با توجه به دو گویه فوق، پایین تر از حد متوسط است.

در نهایت مطرح می شود که تفاوت معنی داری بین میانگین نظری و میانگین های تجربی در گویه های 7 و 8 مشاهده نمی شود. از این رو، عنوان می گردد که میزان تأثیر فشارآورهای آموزشی با تأکید بر دو گویه فوق، در حد متوسط است.

جدول 3: t تک گروهی بررسی وضعیت موجود «فشارآورهای محتوای دروس» در نمونه های تحقیق

ردیف	گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	انحراف معیار	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
1	عدم به روز کردن مطالب و محتوای دروس آموزشی	3	3/60	1/15	20/75	بی نهایت	0/01
2	عدم انسجام بین مطالب ارائه شده	3	3/38	1/32	11/68	بی نهایت	0/01
3	عدم توجه به روش های پژوهشی در منابع و محتوای دروس	3	3/31	1/28	9/86	بی نهایت	0/01
4	عدم هماهنگی بین مطالب واحد آموزشی حاضر با دیگر واحدها	3	3/20	1/14	7/17	بی نهایت	0/01
5	ناهماهنگی بین مطالب و دروس واحدهای آموزشی در ایران و خارج	3	3/20	1/32	6/08	بی نهایت	0/01
6	عدم وجود دروس مرتبط با روش های علمی در منابع مورد استفاده	3	3/16	1/28	4/98	بی نهایت	0/01
7	نامرتب بودن مطالب ارائه شده	3	3/14	1/16	4/98	بی نهایت	0/01
8	حاکم بودن رفتار کلیشه ای و عدم تغییر در محتوای دروس	3	3/06	1/17	2/05	بی نهایت	0/05
9	عدم استفاده از مطالب و نظریه های جدید	3	3/05	1/26	1/83	بی نهایت	-
10	استفاده از منابع و سرفصل های قدیمی	3	2/98	1/23	-0/56	بی نهایت	-
کل	فشارآورهای محتوای دروس	3	3/21	0/59	14/13	بی نهایت	0/01

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t بدست آمده، می‌توان مطرح کرد که تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ در گویه‌های 11، 12، 15، 16، 17، 18، 19، 20 و فشارآوره‌های محتوای دروس (در کل) بین میانگین نظری با میانگین‌های تجربی وجود دارد. با توجه به اینکه در تمامی گویه‌های مذکور، میانگین تجربی بالاتر از میانگین نظری می‌باشد، می‌توان گفت که از دیدگاه نمونه‌های تحقیق، میزان تأثیر فشارآوره‌های محتوای دروس در گویه‌های فوق، بالاتر از حد متوسط می‌باشد.

در نهایت، مطرح می‌شود که تفاوت معنی‌داری بین میانگین نظری و میانگین‌های تجربی در گویه‌های 13 و 14 مشاهده نمی‌شود. از این‌رو، عنوان می‌گردد که میزان تأثیر فشارآوره‌های محتوای دروس با تأکید بر گویه‌های فوق، در حد متوسط است.

جدول 4: t تک گروهی بررسی وضعیت موجود «فشارآوره‌های اجرای برنامه‌های درسی» در

نمونه‌های تحقیق

ردیف	گویه	میانگین نظری	میانگین تجربی	انحراف معیار	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
1	عدم هماهنگی و انسجام در نحوه ارائه مطالب ارائه شده	3	3/50	1/31	15/34	بی نهایت	0/01
2	عدم ایجاد بحث‌های گروهی در فضای آموزشی	3	3/40	1/20	13/37	بی نهایت	0/01
3	واضح نبودن صدای مدرس در فضای آموزشی	3	3/22	1/28	7/07	بی نهایت	0/01
4	عدم تسلط مدرس نسبت به درس مربوطه	3	3/14	1/35	4/37	بی نهایت	0/01
5	عدم کنترل کلاس و برقراری نظم در فضای آموزشی	3	3/13	1/27	4/14	بی نهایت	0/01
6	عدم تشویق دانشجویان در فضای آموزشی (کلاس)	3	3/06	1/17	2/11	بی نهایت	0/05
7	عدم بهره‌گیری از مهارت‌های ارتباطی غیر کلامی (زبان بدن)	3	3/01	1/23	0/42	بی نهایت	-
8	نامناسب بودن ارتباط کلامی با دانشجویان	3	3/02	1/17	0/78	بی نهایت	-
9	عدم تمرکز به درس مربوطه و حاشیه پراکنی	3	2/82	1/20	-5/68	بی نهایت	0/01
10	عدم مفهوم‌سازی مطالب ارائه شده در سر کلاس	3	2/70	1/27	-9/24	بی نهایت	0/01
کل	فشارآوره‌های اجرای برنامه‌های آموزشی	3	3/10	0/57	7/26	بی نهایت	0/01

با توجه به جدول فوق و با تأکید بر میزان مقادیر t بدست آمده، می توان مطرح نمود که تفاوت معنی داری در سطح $\alpha = 0/01$ در گویه های 21، 24، 25، 26، 27، 28، 29، 30 و فشارآورهای اجرای برنامه های آموزشی (در کل) بین میانگین نظری با میانگین های تجربی وجود دارد. با توجه به اینکه در گویه های 21، 25، 27، 28، 29، 30 و فشارآورهای اجرای برنامه های آموزشی (در کل) میانگین تجربی بالاتر از میانگین نظری می باشد، می توان مطرح کرد که از دیدگاه نمونه های تحقیق، میزان تأثیر فشارآورهای اجرای برنامه های آموزشی در گویه های فوق، بالاتر از حد متوسط می باشد.

در حالی که در گویه های 24 و 26 میانگین های تجربی پایین تر از میانگین نظری بوده، بنابراین می توان گفت که میزان فشارآورهای اجرای برنامه های آموزشی با توجه به گویه های فوق، پایین تر از حد متوسط است.

در نهایت، مطرح می شود که تفاوت معنی داری بین میانگین نظری و میانگین های تجربی در گویه های 22 و 23 مشاهده نمی شود. از این رو، عنوان می گردد که میزان تأثیر فشارآورهای اجرای برنامه های آموزشی با تأکید بر گویه های فوق، در حد متوسط است.

جدول 5: t تک گروهی بررسی وضعیت موجود «فشارآورهای تحصیلی» در نمونه های تحقیق

میانگین نظری	میانگین تجربی	انحراف معیار	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
3	3/17	0/43	15/44	1561	0/01

با توجه به جدول 5 و با تأکید بر میزان t (15/44) بدست آمده، مطرح می شود، تفاوت معنی داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین میانگین نظری و میانگین تجربی در «فشارآورهای تحصیلی» نمونه های تحقیق وجود دارد. با توجه به اینکه میانگین تجربی بالاتر از میانگین نظری می باشد، عنوان می گردد میزان فشارآورهای تحصیلی در نمونه های تحقیق، بالاتر از حد متوسط است.

جدول 6: t تک گروهی بررسی وضعیت موجود «انگیزش تحصیلی» در نمونه های تحقیق

میانگین نظری	میانگین تجربی	انحراف معیار	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی داری
3	2/90	1/43	-2/56	1599	0/01

با توجه به جدول 6 و با تأکید بر میزان $t (-2/56)$ بدست آمده، مطرح می‌شود، تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین میانگین نظری و میانگین تجربی در «انگیزش تحصیلی» نمونه‌های تحقیق وجود دارد. با توجه به اینکه میانگین تجربی پایین‌تر از میانگین نظری می‌باشد، عنوان می‌گردد میزان انگیزش تحصیلی در نمونه‌های تحقیق، پایین‌تر از حد متوسط است.

جدول 7: رگرسیون چند متغیری جهت پیش‌بینی

«انگیزش تحصیلی» از طریق «فشارآورهای تحصیلی» در دانشجویان

منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	میزان F	سطح معنی‌داری
رگرسیون	59457/27	3	19819/09	25/32	0/01
باقیمانده	1221020	1560	782/70		

با تأکید بر میزان F بدست آمده، از آزمون رگرسیون چند متغیری با روش ورود همزمان، مطرح می‌شود ارتباط معنی‌داری بین «فشارآورهای تحصیلی» با «انگیزش تحصیلی» در سطح $\alpha = 0/01$ مشاهده می‌شود و توان پیش‌بینی «انگیزش تحصیلی» از طریق «فشارآورهای تحصیلی» وجود دارد. از این رو، به منظور شناسایی و تبیین ضرایب رگرسیون، ضروری است تا جدول ضرایب رگرسیون عنوان شود.

ضرایب رگرسیون مرتبط با پیش‌بینی «انگیزش تحصیلی» از طریق «فشارآورهای تحصیلی» در

دانشجویان

متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بینی کننده	میزان B	ضریب بتا	میزان t	سطح معنی‌داری
	فشارآورهای آموزشی	-0/56	-0/08	-2/96	0/01
انگیزش تحصیلی	محتوای دروس	-0/37	-0/07	-2/49	0/01
	اجرای برنامه‌های آموزشی	-0/49	-0/10	-3/10	0/01

با توجه به ضرایب رگرسیون چند متغیری با روش ورود همزمان و همچنین ضرایب رگرسیون بدست آمده، می توان مطرح نمود که ارتباط منفی معنی داری بین «فشارآورهای آموزشی»، «محتوای دروس» و «اجرای برنامه های آموزشی» با «انگیزش تحصیلی»، مشاهده می شود. بدین ترتیب که با افزایش «فشارآورهای آموزشی»، «محتوای دروس» و «اجرای برنامه های آموزشی»، «انگیزش تحصیلی» کاهش می یابد و با کاهش آنها، انگیزش تحصیلی نیز کاهش می یابد.

جدول 8: تحلیل واریانس یک طرفه جهت

بررسی مقایسه ای مؤلفه های «بهره وری» و «اخلاقیت» با تأکید بر «دانشگاه مربوطه»

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	F میزان	سطح معنی داری
فشارآورهای آموزشی	دانشگاه دولتی	31/06	4/03	31/25	0/01
	دانشگاه آزاد	30/79	4/11		
	دانشگاه پیام نور	32/01	4/29		
	دانشگاه جامع علمی - کاربردی	33/42	4/36		
فشار آورهای محتوای دروس	دانشگاه دولتی	29/67	5/88	41/84	0/01
	دانشگاه آزاد	31/81	6/14		
	دانشگاه پیام نور	32/91	5/30		
	دانشگاه جامع علمی - کاربردی	34/05	5/71		
فشارآورهای اجرای برنامه های آموزشی	دانشگاه دولتی	29/87	5/56	32/36	0/01
	دانشگاه آزاد	31/87	5/93		
	دانشگاه پیام نور	30/56	5/46		
	دانشگاه جامع علمی - کاربردی	33/53	5/64		
کل	دانشگاه دولتی	90/45	11/92	47/76	0/01
	دانشگاه آزاد	94/55	14/18		
	دانشگاه پیام نور	94/46	11/38		
	دانشگاه جامع علمی - کاربردی	101/10	12/89		
انگیزش تحصیلی	دانشگاه دولتی	59/58	28/25	0/44	-
	دانشگاه آزاد	57/71	28/76		
	دانشگاه پیام نور	57/75	28/66		
	دانشگاه جامع علمی - کاربردی	57/58	29/11		

با تأکید بر میزان مقادیر F به دست آمده، مطرح می‌شود، تفاوت معنی‌داری بین میزان فشارآورهای تحصیلی نمونه‌ها با تأکید بر دانشگاه محل تحصیل، در سطح $\alpha = 0/01$ وجود دارد. با رجوع به میانگین‌ها عنوان می‌گردد میزان فشارآورهای آموزشی، محتوای دروس و اجرای برنامه‌های آموزشی در دانشگاه جامع علمی - کاربردی و فشارآورهای تحصیلی (کل) در دانشگاه آزاد بالاتر است. لازم به ذکر است که میزان انگیزش تحصیلی در دانشگاه دولتی بالاتر از سایر دانشگاه‌ها می‌باشد.

جدول 9: آزمون تعقیبی LSD

بررسی مقایسه‌ای «فشارآورهای آموزشی» با تأکید بر دانشگاه مربوطه

دانشگاه دولتی	دانشگاه آزاد	دانشگاه پیام نور	دانشگاه جامع علمی - کاربردی
دانشگاه دولتی	0/27	-0/94	-2/35
دانشگاه آزاد	-	-1/21	-2/63
دانشگاه پیام نور	0/01	0/01	-1/41
دانشگاه جامع علمی - کاربردی	0/01	0/01	0/01

با توجه به جدول 9 و با تأکید بر میزان مقادیر به دست آمده بین تفاوت میانگین‌های نمونه‌ها در دانشگاه‌های دولتی، آزاد، پیام نور و دانشگاه جامع علمی - کاربردی با تأکید بر خرده مقیاس فشارآورهای آموزشی، مطرح می‌شود که میزان فشارآورهای آموزشی در دانشگاه دولتی با دانشگاه آزاد تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهند؛ در حالی که بین دیگر دانشگاه‌ها، نسبت به فشارآورهای آموزشی تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ مشاهده می‌شود.

جدول 10: آزمون تعقیبی LSD

بررسی مقایسه‌ای «محتوای دروس» با تأکید بر دانشگاه مربوطه

دانشگاه دولتی	دانشگاه آزاد	دانشگاه پیام نور	دانشگاه جامع علمی - کاربردی
دانشگاه دولتی	-2/14	-3/24	-4/38
دانشگاه آزاد	0/01	-1/09	-2/24
دانشگاه پیام نور	0/01	0/01	-1/14
دانشگاه جامع علمی - کاربردی	0/01	0/01	0/01

با توجه به جدول 10 و با تأکید بر میزان مقادیر به دست آمده بین تفاوت میانگین‌های نمونه‌ها در دانشگاه‌های دولتی، آزاد، پیام نور و دانشگاه جامع علمی - کاربردی با تأکید بر خرده مقیاس فشارآورهای آموزشی، مطرح می‌شود که میزان فشارآورهای آموزشی بین تمامی دانشگاه‌ها با یکدیگر تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ مشاهده می‌شود.

جدول 11: آزمون تعقیبی LSD

بررسی مقایسه‌ای «اجرای برنامه‌های آموزشی» با تأکید بر دانشگاه مربوطه

دانشگاه دولتی	دانشگاه آزاد	دانشگاه پیام نور	دانشگاه جامع علمی - کاربردی
دانشگاه دولتی	-2	-0/69	-3/65
دانشگاه آزاد	0/01	1/31	-1/65
دانشگاه پیام نور	-	0/01	-2/96
دانشگاه جامع علمی - کاربردی	0/01	0/01	0/01

با توجه به جدول 11 و با تأکید بر میزان مقادیر به دست آمده بین تفاوت میانگین‌های نمونه‌ها در دانشگاه‌های دولتی، آزاد، پیام نور و دانشگاه جامع علمی - کاربردی با تأکید بر خرده مقیاس فشارآورهای آموزشی، مطرح می‌شود که میزان فشارآورهای آموزشی در دانشگاه دولتی با دانشگاه پیام نور تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهند؛ در حالی که بین دیگر دانشگاه‌ها، نسبت به فشارآورهای آموزشی تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ مشاهده می‌شود.

جدول 12: آزمون تعقیبی Tamhane's T2

بررسی مقایسه‌ای «فشارآورهای تحصیلی (کل)» با تأکید بر دانشگاه مربوطه

دانشگاه دولتی	دانشگاه آزاد	دانشگاه پیام نور	دانشگاه جامع علمی - کاربردی
دانشگاه دولتی	-4/09	-4/01	-10/65
دانشگاه آزاد	0/01	0/08	-6/55
دانشگاه پیام نور	0/01	-	-6/64
دانشگاه جامع علمی - کاربردی	0/01	0/01	0/01

با توجه به جدول 12 و با تأکید بر میزان مقادیر به دست آمده بین تفاوت میانگین‌های نمونه در دانشگاه‌های دولتی، آزاد، پیام نور و دانشگاه جامع علمی - کاربردی با تأکید بر خرده مقیاس فشارآورهای آموزشی، مطرح می‌شود که میزان فشارآورهای آموزشی در دانشگاه آزاد با دانشگاه پیام نور تفاوت معنی‌داری را نشان نمی‌دهند؛ در حالی که بین دیگر دانشگاه‌ها، نسبت به فشارآورهای آموزشی تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ مشاهده می‌شود.

جدول 13: دو گروه مستقل بررسی «فشارآورهای تحصیلی» و «انگیزش تحصیلی» با تأکید بر «جنسیت»

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	میزان t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
فشارآورهای آموزشی	مرد	31/16	4/24	-7/58	1562	0/01
	زن	32/82	4/25			
فشار آورهای محتوای دروس	مرد	31/29	5/81	-6/78	1598	0/01
	زن	33/33	6/03			
فشار آورهای اجرای برنامه‌های آموزشی	مرد	30/65	5/76	-6/85	1598	0/01
	زن	32/65	5/69			
کل	مرد	92/59	12/87	-9/66	1560	0/01
	زن	98/98	12/74			
انگیزش تحصیلی	مرد	56/95	27/72	-2/01	1598	0/05
	زن	59/94	30			

با توجه به جدول 13 و با تأکید بر میزان مقادیر t به دست آمده، می توان مطرح کرد که تفاوت معنی داری بین میزان فشارآورهای تحصیلی نمونه ها با تأکید بر جنسیت در سطح $\alpha = 0/01$ وجود دارد. بنابراین، با رجوع به میانگین ها می توان گفت که میزان فشارآورهای آموزشی، محتوای دروس و اجرای برنامه های آموزشی در نمونه های مونث بالاتر از نمونه های مذکر است. لازم به ذکر است که میزان انگیزش تحصیلی نیز در نمونه های مونث بالاتر از نمونه های مذکر است.

بحث و نتیجه گیری

با مرور نظریه ها و رویکردهای مرتبط با فشارآورهای تحصیلی، می توان گفت که طبق رویکرد هولمز و راهه (1976) و ماحدی (2007)، فشارآورهای تحصیلی در واقع، فشارآورهایی هستند که از طریق محیط و محرک های پیرامونی بوجود آمده و کاملاً جنبه بیرونی دارند؛ بطوری که فرد با تجربه این محرک های بیرونی است که متحمل فشارآورها شده و در نهایت حالت های ناخوشایندی را تجربه می کند. در حالیکه طبق رویکردهای نظری، فشارآورها از طریق عوارض جسمانی نمایان شده و بروز می کنند و بصورت مشکلات و ناهنجاری های جسمانی از قبیل سردرد، درد عضلانی و جسمانی و... مشاهده می گردند.

در این میان، لازاروس فشارآورها را گونه ای روش های مقابله با محرک های بیرونی در نظر می گیرد. روش های مقابله، شیوه های رفتاری هستند که از سوی افراد نشان داده شده و می توانند به دو صورت مسأله مدار و هیجان مدار بروز کنند. افرادی که از روش های مقابله هیجان مدار استفاده می کنند، در برخورد با محیط های فشارزا به گونه ای هیجانی رفتار نموده و حالت هایی از قبیل پرخاشگری، عصبانیت و خشم، گریه و... را از خود نشان داده و یا دچار افسردگی و بی تفاوتی می شوند. در حالیکه افراد با شیوه مسأله مدار به صورت مدبرانه عمل کرده و پس از برخورد با فشارآورهای محیطی، شغلی، آموزشی و تحصیلی آن را پذیرفته و سپس با تدبیر و درایت خود، سعی در برطرف نمودن این فشارآورها و به حداقل رساندن آنها برآمده و از شیوه حل مسأله استفاده می کنند. بدین ترتیب که پس از تجزیه و تحلیل مسأله درصدد کاهش فشارآورها فائق می آیند.

لازم به ذکر است که کان (2006) نیز در زمینه فشارآورها نظریه خود را پیرامون فشارآورهای آموزشی به سه حیطه عوامل جسمانی، عوامل روانی و عوامل اجتماعی معطوف می نماید و از همه مهم تر وی به ارزیابی فشارآورها اشاره نموده و مطرح می کند که فشارآورهای خوب و

فشارآوره‌های بد دو نوع از فشارآوره‌هایی هستند که با ارزیابی فشارآورها حاصل می‌شوند و می‌توانند انگیزش را تحت تأثیر قرار دهند، که در نهایت با اثرگذاری فشارآوره‌های خوب و فشارآوره‌های بد بر انگیزش، نیز در این میان، بی‌تأثیر نمی‌ماند. وی مطرح می‌نماید که در نهایت انگیزش تحت تأثیر فشارآوره‌های محیطی و بخصوص آموزشگاهی قرار داشته و می‌تواند تأثیر فزاینده‌ای را بر انگیزش تحصیلی داشته باشد.

در نهایت، به عنوان آخرین رویکرد در زمینه فشارآورها در این مبحث به رویکرد وار (2004) اشاره می‌شود. وار، فشارآورها را بی‌ربط با بهداشت روانی نمی‌داند. وی معتقد است که فشارآوره‌های محیطی و بخصوص فشارآوره‌های آموزشی و آموزشگاهی می‌تواند بهداشت روانی فرد را به مخاطره بیندازد. وی، از پنج عامل به عنوان عوامل دربرگیرنده بهداشت روانی تحت عنوان سلامت احساسی، شایستگی، خودمختاری یا استقلال‌طلبی، اشتیاق درونی و کارکرد انسجام یافته، یاد می‌کند که این پنج عامل ارتباط مستقیمی را با فشارآورها نشان می‌دهند. بطوریکه با افزایش فشارآوره‌های آموزشی و آموزشگاهی، پنج عامل فوق از بازدهی پایینی برخوردار شده و در واقع در روند آنها خلل جبران‌ناپذیری بوجود می‌آید که در نهایت بهداشت روانی فرد را کاهش می‌دهد. با مرور نظریه‌ها و رویکردهای مطرح شده و با رجوع به موضوع تحقیق حاضر، در این تحقیق نیز به بررسی فشارآوره‌های تحصیلی دانشجویان مؤنث و مذکر دانشگاه‌های استان تهران (دانشگاه دولتی، آزاد، پیام نور و جامع علمی - کاربردی)، پرداخته تا از این طریق بتوان به پیش‌بینی انگیزش تحصیلی نائل آمد.

با بررسی وضعیت موجود متغیرهای یافته‌های تحقیق از طریق مدل آماری t تک گروهی، مشخص گردید که در کل در تمامی دانشجویان دانشگاه‌های دولتی، آزاد، پیام نور و جامع علمی - کاربردی، میزان فشارآوره‌های تحصیلی بیشتر از حد متوسط است که این ادعا با سطح اطمینان 99 درصد قابل تأیید است. لازم به ذکر است که با بررسی وضعیت موجود انگیزش تحصیلی مشخص شد انگیزش تحصیلی نیز در دانشجویان دانشگاه‌های فوق (به صورت کلی) پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد.

همچنین، یافته‌های تحقیق که مرتبط با مقایسه متغیرهای تحقیق در دو گروه از دانشجویان مذکر و مؤنث بوده و از طریق مدل آماری t دو گروه مستقل حاصل شده است، نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری در سطح $\alpha = 0/01$ بین فشارآوره‌های آموزشی، محتوای دروس و فشارآوره‌های تحصیلی (به صورت کلی) دانشجویان مؤنث و مذکر وجود دارد. بدین ترتیب که در تمامی موارد

میانگین دانشجویان مؤنث بالاتر از میانگین دانشجویان مذکر می باشد.

در نهایت، یافته های حاصله از ارتباط بین متغیرهای تحقیق از طریق مدل آماری رگرسیون حاکی از آن است که با افزایش فشارآورهای تحصیلی، انگیزش تحصیلی کاهش می یابد و با کاهش فشارآورهای تحصیلی، انگیزش تحصیلی افزایش می یابد. با مقایسه نتایج تحقیق حاضر و پیشینه تحقیقات انجام شده، می توان عنوان نمود که تحقیق حاضر با تحقیقات کافمن و ریچاردسون (1999)، ذاکرمن و الیسون (1999)، مطالعات موهر و کلابر (2003)، آنگر (2003)، کافمن (2004)، چری و دو (2004)، مطالعات کاندیری و دایر (2005)، استوارد و چستر (2005)، دووک و همکاران (2006)، مطالعات دووک و الیوت (2006) هماهنگ است؛ زیرا که در تمامی تحقیقات عنوان شده، به ارتباط بین فشارآورهای تحصیلی با انگیزش تحصیلی تأکید شده است.

با توجه به نتایج تحقیق حاضر می توان پیشنهاد کرد که از متخصصین برنامه درسی استفاده شده و با بهره مندی از اصول روانشناسی تربیتی و روانشناسی بهداشت، از میزان فشارآورهای تحصیلی در سه حیطه آموزشی، محتوای دروی و اجرای برنامه آموزشی استفاده شد تا از این طریق بتوان انگیزش تحصیلی را در دانشجویان ارتقا داد.

با توجه به شاخص های سازنده فشارآورهای تحصیلی که عدم برخورد انسانی و صمیمی مدیران و مسئولان آموزشی، عدم ارزش گذاری به شخصیت افراد از سوی مسئولان آموزشی، عدم تشویق بمنظور انجام فعالیت های آموزشی بیشتر، عدم وجود زمینه هایی برای شور و تبادل نظر، وجود محیط خشک رسمی و بی عاطفه را شامل می شود باید به بهینه سازی مدیریت آموزشی و توسعه روابط انسانی در بین اعضای هیات علمی با دانشجویان تأکید شود. فقدان دانش نظری و مهارت های ارتباطی مدیران آموزشی و اعضای هیات علمی دانشگاه ها باعث می شود تا انگیزش دانشجویان پایین تر از حد متوسط گردد و پیشنهاد می شود که برای انتصاب افراد به مسئولیت های آموزشی و حتی تدریس به دانشجویان کسب مهارت های ارتباطی مد نظر قرار گیرد و برنامه های توسعه مهارت های ارتباطی در چارچوب مدیریت منابع انسانی مطرح گردد.

با تأکید بر کاهش فشارآورهای برنامه درسی و بخصوص شاخص های عدم به روز کردن مطالب و محتوای دروس آموزشی، عدم انسجام بین مطالب ارائه شده، عدم توجه به روش های پژوهشی در منابع و محتوای دروس، عدم هماهنگی بین مطالب واحد آموزشی حاضر با دیگر واحدها، ناهماهنگی بین مطالب و دروس واحدهای آموزشی در ایران و خارج، عدم وجود دروس مرتبط با روش های علمی در منابع مورد استفاده، نامرتب بودن مطالب ارائه شده و حاکم بودن رفتار

کلیشه‌ای و عدم تغییر در محتوای دروس پیشنهاد می‌شود که به آموزش اعضای هیات علمی در زمینه مهارت‌های تدریس پرداخته شده و بتوان دوره‌های کاربردی را در راستای مدیریت کلاس و انسجام محتوای درسی با اهداف آموزشی، طراحی و اجرا نمود.

عدم تسلط مدرس به برنامه درسی و روش‌های تدریس که تحت عنوان مهارت‌های تدریس شناخته می‌شود فشارآورهای تحصیلی را در حیطه اجرای برنامه‌های آموزشی افزایش می‌دهد. اینگونه مشلات با فشارآورهای ارگونومی و بخصوص فقدان نور مناسب و فضای آموزشی مجهز ترکیب گردیده و مشکلات فراوانی را در اجرای برنامه‌های آموزشی با تأکید بر شاخص‌های سازنده فشارآورهای تحصیلی در زمینه اجرای برنامه‌های آموزشی به مانند فقدان نور مناسب، واضح نبودن صدای مدرس در فضای آموزشی، عدم کنترل کلاس و برقراری نظم در فضای آموزشی ایجاد می‌کند. این وضعیت با ضعف مدرس در زمینه محتوای تدریس تلفیق گردیده و شاخص‌های عدم هماهنگی و انسجام در نحوه ارائه مطالب ارائه شده، عدم تشویق دانشجویان در فضای آموزشی (کلاس)، عدم تسلط مدرس نسبت به درس مربوطه، عدم ایجاد بحث‌های گروهی در فضای آموزشی به عنوان فشارآورهای تحصیلی، ایجاد می‌شود. برای کاهش فشارآورهای تحصیلی در هنگام اجرای برنامه‌های آموزشی پیشنهاد می‌شود تا ویژگی شخصیتی وجدان‌گرایی در اعضای هیات علمی و مسئولان آموزش افزایش یافته و با بهینه‌سازی دانش، بینش و توانش تدریس مدرسان بتوان فشارآورهای تحصیلی را کاهش داده و دانشجویان را از وضعیت رخوت و سستی به سوی لذت، وجد و تلاش‌های علمی - پژوهشی سوق داد.

منابع فارسی:

جوادی، م. ج. (1379). روان‌شناسی شخصیت (نظریه و تحقیق، محمدجعفر، جوادی)، انتشارات صدف، تهران.

دوان شولتز؛ سیدنی الن شولتز، (1379). نظریه‌های شخصیت، ترجمه یحیی سید محمدی، انتشارات مؤسسه نشر ویرایش، چاپ چهارم.

سیف، ع. ا. (1381). روش تهیه پژوهشنامه، تهران: نشر دوران.

علاقه‌بند، ع. (1378). مقدمات مدیریت آموزشی، تهران، انتشارات بعثت، چاپ دوم.

منتصری، م. (1377). بررسی ارتباط بین انگیزش تحصیلی و فشارآورهای شغلی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی

منابع انگلیسی:

- Anger, E., (2003). The relation achievement motivation and job stressor. *Journal of Psychology*, 18, 102- 125
- Candry, L., & Dire, C. (2005). *Sex differences in students with high instruction stressor. Psychological Reports*, 57, 1158 – 1164.
- Cherry, W., & Dow, R. (2004). Definition of education stress in the university. *Journal of Organizational Behavior*, 18, 313-333.
- Dock, H., & Eliote, R. (2006). *Theories of motivation from mechanism to cognition*. Chicago: McNally College Publishing Company.
- Dweck, C. S. (2006). *Self-theories: Their role in motivation, personality and development*. Philadelphia: Taylor and Francis Group/Psychology Press.
- Holmz, A., & Rahe, H. (1976). Stressors and strains. *British Journal of Social Work*, 27, 443- 469.
- Kaffman, B., & Richardson, A. (1999). The survey achievement motivation. *Journal of Psychology*, 33, 15-17.
- Kafman, W. (2004). *Motivation and stressor in the students: Understanding human interaction*. United State: Mc Graw-Hill.
- Kahn, S. (2006). Introduction to stress. *Journal of Personality*, 42(1), 168-174.
- Lopez, P., & Salovey, P. (2008). Personality and the perceived quality of social relationship. *Personality and Individual Difference*, 38, 353, 1364.
- Mahedi, W. (2007). Definition of job stress in the work. *Journal of Organizational Behavior*, 70, 275-286.
- Moehr, R., & Kliber, E. (2003). The achievement motivation. *Mc Graw-Hill*, 15, 75-100.
- Saarni, C. (2008). Issue of cultural meaningfulness in emotional development. *Journal of Development Psychology*, 34, 647-652.
- Stward, B., & Chester, A. (2005). Locus of control repression sensitization and psychological disorder in chronic pain patients. *Journal of Clinical Psychology*, 40 (4), 897 - 900.
- Var, P. (2004). Stress in organization. In M. D. Dunnette & L. Hough (Eds.), *Handbook of industrial and organisational psychology* (pp. 571- 650). Palo Alto, California: Consulting Psychologists Press.
- Zakerman, H., & Alison, A. (1999). The woman achievement motivation. *Journal of Psychology*, 42, 21-25.